

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος
Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με
τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική
της ένταξης»**

**ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΣΕ ΔΙΓΛΩΣΣΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
IDENTIFICATION OF LEARNING DIFFICULTIES IN BILINGUAL PUPILS OF
MINORITY PRIMARY SCHOOLS**

της

Χιουμέτ Μεμέτ Σεβιγέ

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε
συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και
Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή –
Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1η Επιβλέπουσα: ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ Ζωή, Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. - Δ.Π.Θ.

2η Επιβλέπουσα: ΜΗΤΣΙΑΚΗ Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. - Δ.Π.Θ.

**3η Επιβλέπουσα: ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ Αγάθη, Συνεργάτιδα Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
“ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ”.**

Κομοτηνή, 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σημαντική συνιστώσα της διγλωσσίας στη μειονοτική εκπαίδευση αποτελεί ακανθώδες θέμα αναφορικά με τον προσδιορισμό της ύπαρξης Μαθησιακών Δυσκολιών. Η διάκριση μεταξύ των Μαθησιακών Δυσκολιών και των γλωσσικών προβλημάτων τις περισσότερες φορές είναι αδιόρατη, λόγω της ανεπαρκούς αξιολόγησης αυτών, βασισμένης σε ένα έγκυρο και αξιόπιστο γλωσσικό κριτήριο. Στόχος της παρούσας ερευνητικής εργασίας υπήρξε η διερεύνηση της ύπαρξης Μαθησιακών Δυσκολιών στη μητρική γλώσσα των μειονοτικών μαθητών και κατά πόσο αυτές επηρεάζουν τη μαθησιακή διαδικασία και προκαλούν σοβαρές μαθησιακές δυσλειτουργίες στην εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και γενικότερα προσδιορίζουν το όλο μαθησιακό προφίλ των μαθητών. Για την υλοποίηση της ερευνητικής διαδικασίας χορηγήθηκαν τρία σταθμισμένα εργαλεία, το "LDDI" (ανίχνευση Μαθησιακών Δυσκολιών στην τουρκική γλώσσα), το "ΑΜΔΕ" (ανίχνευση Μαθησιακών Δυσκολιών στην ελληνική γλώσσα) και το "ΛαΤώ" (τεστ γλωσσικής επάρκειας στα ελληνικά), σε 30 δίγλωσσους μαθητές της Δ' τάξης των Μειονοτικών Δημοτικών Σχολείων και επιπρόσθετα συλλέχθηκαν στοιχεία, σε σχέση με την επαφή των μαθητών με την ελληνική γλώσσα, μέσα από δομημένες συνεντεύξεις που απευθύνθηκαν στους γονείς των μαθητών. Η έρευνα αυτή κατέδειξε, ότι σχεδόν οι μισοί μαθητές του δείγματος των δίγλωσσων μειονοτικών μαθητών στη μητρική τους γλώσσα εμφανίζουν προφίλ Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών που επηρεάζει σημαντικά την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, ενώ στη δεύτερη γλώσσα σχεδόν όλοι οι μαθητές παρουσιάζουν προφίλ Γενικών Μαθησιακών Δυσκολιών. Τα αποτελέσματα του τεστ ΛαΤώ για την ανίχνευση της γλωσσικής επάρκειας στα ελληνικά έδειξαν ότι οι συγκεκριμένοι μαθητές των Μειονοτικών Δημοτικών Σχολείων υπολείπονται κατά πολύ από τους ελληνόφωνους συνομηλίκους τους.

Λέξεις κλειδιά: ανιχνευτικά εργαλεία, διγλωσσία, μαθησιακές δυσκολίες, μειονοτική εκπαίδευση.

BIBΛIOΓPAΦIA

- Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. Ana çizgileriyle dilbilim (4. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 439/1.
- Álvarez-Sotomayor, A., & Hidalgo-Clérico, I. (2020). The Adventure of Raising Kids in Spanish and English as Non-Native Anglophone Families in Spain: Parents' Perceptions Before and During the Process. *International Perspectives on Modern Developments in Early Childhood Education*, pages:20. DOI: 10.4018/978-1-7998-2503-6.ch007
- American Psychiatric Association, (2013). *Highlights of Changes from DSM-IV-TR to DSM-5*. Washington: American Psychiatric Publishing
- Armon-Lotem, S., & Meir, N. (2016). Diagnostic accuracy of repetition tasks for the identification of specific language impairment (SLI) in bilingual children: evidence from Russian and Hebrew. *International journal of language & communication disorders*, 51 (6), 715–731. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12242>
- Artiles, A.J., & Trent, S.C. (1994). Over-representation of Minority Students in Special Education: A Continuous Discussion. *The Journal of Special Education*, 27 (4), 410–437. <https://doi.org/10.1177/002246699402700404>
- Ay, S. (2014). Yabancı Dil Öğretiminde Bireysel Farklılıklar Kavramına Genel Bir Bakış. *Dil Dergisi*, 163.
- Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*. Μ. Δαμανάκης (Επιμ.), μεταφρ. Αρχοντούλα Αλεξανδροπούλου. Αθήνα: Gutenberg
- Beheydt, L. (1994). Bilingualism and the Young, *Le Language et al Homme*, vol. XXIX, no.3, pp. 225-247. Ανακτήθηκε από: <https://www.specialeducation.gr/>
- Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511605963
- Bican, G. (2017). İki dilliliğin tanımlanması: Kuramsal tartışmalar ve güncel yaklaşımlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5 (2), 353-366.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. University of Chicago Press.
- Ciofi, A.A., Ryan, J.E., & Howard, L.J. (2010). Hein Online Race and response-to-intervention in special education.
- Cohn, R. (1961). Dyscalculia. *Archives of Neurology*, 4, 301–307 doi:10.1001/archneur.1961.00450090067010
- Cumming, J. (1999) *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση*. Αθήνα: Gutenberg

- Demirezen, M. (2014). Turkish Studies International Periodical For the Languages .
Literature and History of Turkish or Turkic, 9 (3).
- European Agency for Development in Special Needs Education, (2009). *Πολυπολιτισμικότητα και Ειδική Αγωγή*, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education. ISBN: 978-87-92387-99-8
- Fletcher, J. M., & Miciak, J. (2019). *The identification of specific learning disabilities: A summary of research on best practices*. Austin, TX: Texas Center for Learning Disabilities.
- Gabrieli J. D. (2009). Dyslexia: a new synergy between education and cognitive neuroscience. *Science (New York, N.Y.)*, 325 (5938), 280–283.
<https://doi.org/10.1126/science.1171999>
- Garcia, S.B., & Ortiz, A.A. (1988). Preventing Inappropriate Referrals of Language Minority Students to Special Education. *Occasional Papers in Bilingual Education*. NCBE New Focus, ERIC.
- Gavin, P.R., & Ansari, D. (2013). Dyscalculia: Characteristics, Causes, and Treatments. *NUMERACY*, 6, (1), Article 2. DOI:<http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.6.1.2>
- Gersten, R., & Woodward, J. (1994). Student language minority and special education: Topics, trends and paradoxes. *Great Guys*, 60 (4), 310–322.
<https://doi.org/10.1177/001440299406000403>
- Gillam, R. B., Peña, E. D., Bedore, L. M., Bohman, T. M., & Mendez-Perez, A. (2013). Identification of specific language impairment in bilingual children: I. Assessment in English. *Journal of speech, language, and hearing research : JSLHR*, 56 (6), 1813–1823. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2013/12-0056\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2013/12-0056))
- Gravois, T. A., & Rosenfield, S. A. (2006). Impact of instructional consultation teams on the disproportionate referral and placement of minority students in special education. *Remedial and Special Education*, 27(1), 42–52.
<https://doi.org/10.1177/07419325060270010501>
- Hallahan, D. P., & Kauffman, J. M. (2006). *Exceptional learners: Introduction to special education*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon
- Hammill, D. D. (1990). On defining learning disabilities: An emerging consensus. *Journal of Learning Disabilities*, 23, 74 – 84

- Hosp, J.L., & Reschly, D.J. (2004). Unrepresentative representation of minority students in special education: Academic, demographic and economic forecasting factors. *Great Guys*, 70 (2), 185–199.
<https://doi.org/10.1177/001440290407000204>
- ICD-10 (*International Classification of Diseases*), (1992). *Ταξινόμηση Ψυχικών Διαταραχών και Διαταραχών της Συμπεριφοράς. Κλινικές περιγραφές και οδηγίες για τη διάγνωση*. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
- Karaağaç, G. (2011). Bireysel İki Dillilik ve Toplumsal İki Dillilik. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 717, 222-228.
- Karim, K. (2010). First language (L1) influence on second language (L2) reading: the role of transfer. Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education University of Victoria, B.C., Canada.
- Kelağa-Ahmet, İ. (2005). “Yunanistan’da (Batı Trakya’da) İki Dilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi”, (T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi), Ankara.
- Kirk, S. A., & Bateman, B. (1962). Diagnosis and Remediation of Learning Disabilities. *Exceptional Children*, 29(2), 73-78. <https://doi.org/10.1177/001440296202900204>
- Kohnert, K. (2010). Bilingual children with primary language impairment: issues, evidence and implications for clinical actions. *Journal of communication disorders*, 43 (6), 456–473. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2010.02.002>
- Kramsch, C. (2007). Re-reading Robert Lado, 1957, Linguistics across Cultures. *Applied linguistics for language teachers*, 17, (2), 241-247. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2007.00149.x>
- Kreskow, K. (2013). Overrepresentation of Minorities in Special Education. Education Masters. Paper
- Kroll, J. F., & Groot, A. M. B. (1997). Lexical and conceptual memory in the bilingual: Mapping form to meaning in two languages. In A. M. B. de Groot & J. F. Kroll (Eds.), *Tutorials in bilingualism: Psycholinguistic perspectives* (p. 169–199). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Kushki, A., Schwellnus, H., Ilyas, F., & Chau, T. (2011). Changes in kinetics and kinematics of handwriting during a prolonged writing task in children with and without dysgraphia. *Research in Developmental Disabilities, 32* (3), 1058-1064
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2011.01.026>
- Marinis, Th., & Chondrogianni, V. (2011). Differential effects of internal and external factors on the development of vocabulary, tense morphology and morpho-syntax in successive bilingual children. *Linguistic Approaches to Bilingualism, 1* (3), 318-345.
 DOI: 10.1075/lab.1.3.05cho
- Morrison, J. (2016). 'Diagnostic guide for clinicians' that simplifies DSM-5. Made Easier.
- Muharrem, E. (2013). *Türk Dil Bilgisi* (2. baskı). İstanbul: Baskın
- National Joint Committee on Learning Disabilities. (1994). *Collective perspectives on issues affecting learning disabilities*. Austin, TX: PRO-ED
- Oruç, Ş. (2016). Ana Dili, İkinci Dil, İki Dillilik, Yabancı Dil. *The Journal of Academic Social Science Studies: International Journal of Social Science, 45*, 279-290.
 doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3411>
- Paradis, J., Emmerzael, K., & Duncan, T. (2010). Assessment of English language learners: Using parent report on first language development. *Journal of Communication Disorders, 43* (6), 474–497. doi:10.1016/j.jcomdis. 2010.01.002
- Peterson, R. L., & Pennington, B. F. (2015). Developmental dyslexia. *Annual review of clinical psychology, 11*, 283–307. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032814-112842>
- Rolffs, S. (2009). Yine iki dillilik üzerine. *Die Gaste, 5*. Ανακτήθηκε από <http://www.diegaste.de/> (προσπελάστηκε 10/02/2020)
- Sapir, E. (1929). A study in phonetic symbolism. *Journal of Experimental Psychology, 12* (3), 225–239. <https://doi.org/10.1037/h0070931>
- Saussure, F. (1916). *Course in General Linguistics*. London: Duckworth.
- Siegel, L.S., (2006). Perspectives on dyslexia. *Paediatrics & Child Health, 11* (9), 581–587,
<https://doi.org/10.1093/pch/11.9.581>
- Skutnabb-Kangas, T. (2014). The Role of Mother Tongues in the Education of Indigenous, Tribal, Minority and Minoritized Children: What can be done to Avoid Crimes Against Humanity. Doi: 10.13140/2.1.3350.9764
- Stoodley, C.J., & J.F. (2011). Cerebral palsy and dyslexia. *Cortex: A journal dedicated to the study of the nervous system and behavior, 47* (1), 101–116.
<https://doi.org/10.1016/j.cortex.2009.10.005>

- Şahin, Y. (Ed.) (2013). *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*. Konya: Eğitim
- Tarım, Ş. D. (2017). Çocukların İkinci Dil Kazanım Süreçleri: Kapsamlı Bir Literatür Taraması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1485-1509.
- Tomlinson, S. (2016). Special education and minority ethnic young people in England: continuing issues, *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 37 (4), 513-528, DOI: 10.1080/01596306.2015.1073013
- Vellutino, F. R. (1979). *Dyslexia: Theory and research*. Cambridge: MA MIT Press.
- Verhás, E. (2019). Η τουρκική μειονότητα της Δυτικής Θράκης: Ένας μακροχρόνιος αγώνας για δικαιώματα και αναγνώριση. *Minority Rights Group Europe Nonprofit Kft. (MRGE)*. Ανακτήθηκε από <https://minorityrights.org/>
- Wiederholt, J.L. (1974). Influencing Change in Special Education. *The Journal of Special Education*, 8 (1), 25-33 <https://doi.org/10.1177/002246697400800105>
- Wiley, A.L., Brigham, F.J., Kauffman, J.M., & Bogan, J.E. (2013). Poor poverty, conservatism and disproportionate recognition of minority students with emotional and behavioral disorders. *Education and treatment of children* 36 (4), 29-50. doi: 10.1353/etc.2013.0033.
- Wilmshurst, L. (2009). *Abnormal child psychology: A developmental perspective*. Routledge: Taylor & Francis Group
- Wode, H. (1993). Psycholinguistik – Eine Einführung in die Lehr- und Lernbarkeit von Sprachen. Theorien, Methoden, Ergebnisse, Hueber, Ismaning.
- Yalçın-Aslan, F., & Kılıç, M. (2016). *Yabancı Dil Öğretimine Genel Bir Bakış: İkinci dil öğreniminde bireysel farklılıklar (s.88-94)*. Konya: Çizgi Kitabevi. ISBN: 978-605-9427-53-1.
- Yılmaz, M. Y., & Demirel, G. (2015). Bilingualism and Its Types. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1693-1701.
- Zafar, S., & Meenakshi, K. (2012). Individual Learner Differences and Second Language Acquisition: A Review. *Journal of Language Teaching and Research*, 3 (4), 639-646.
- Zhang, D., & Katsiyannis, A. (2002). Minority Representation in Special Education: A Persistent Challenge. *Therapeutic and Special Education*, 23 (3), 180-187. <https://doi.org/10.1177/07419325020230030601>

- Zhang, D., Katsiyannis, A., Ju, S., & Roberts, E. (2014). Minority Representation in Special Education: 5-Year Trends. *Journal of Child and Family Studies, 23*, 118– 127
- Αθανασιάδη, Ε. (2001). *Η Δυσλεξία και πώς αντιμετωπίζεται*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Αμπάτη, Α. (2009). *Στρατηγικές μάθησης της ελληνικής γλώσσας: ανάλυση λαθών και διδακτική παρέμβαση*. Διδακτορική διατριβή: Πανεπιστήμιο Πατρών
- Αναγνωστόπουλος, Δ.Κ. (2000). Η αιτιοπαθογένεια των μαθησιακών δυσκολιών. *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, 17* (5), 506-517
- Ασκούνη, Ν. (2006). *Η εκπαίδευση της μειονότητας στη Θράκη. Από το περιθώριο στην προοπτική της κοινωνικής ένταξης*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Βαρλοκώστα, Σ. & Τριανταφυλλίδου, Λ. (2011). *Επίπεδα Γλωσσομάθειας στην Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα*. Αθήνα: ΚΕΔΑ
- Γεωργούσης, (2003). *Το φαινόμενο της διπλής ημιγλωσσίας*. Μόναχο
- Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α. (2014). *Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον, Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη
- Ζακοπούλου, Β. (2001). *Πρώιμη ανίχνευση τάσεων προς εμφάνιση συμπτωμάτων δυσλεξικής συμπεριφοράς κατά την προσχολική ηλικία*. Διδακτορική διατριβή: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/>
- Ζάχος, Γ. (2003). *Πλαίσιο προγράμματος αποκατάστασης μαθησιακών δυσκολιών στο γραπτό λόγο, στο Στασινός, Δ. (επιμέλεια). Μαθησιακές Δυσκολίες του Παιδιού 183 και του Εφήβου. Η εμπειρία της Σύγχρονης Ευρώπης. 3η έκδοση. Αθήνα: GUTENBERG. σελ. 269-276*
- Ζεγκίνης, Ε. & Χιδιδρόγλου, Π. (1995). *Τουρκική Γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Καμπανάρου, Μ. (2007). *Διαγνωστικά Θέματα Λογοθεραπείας*. Αθήνα: Ελλην
- Καρά Γιουσούφ, Α. (2015, Απρίλιος 05). Μειονοτική Εκπαίδευση: Προβληματισμοί απ' το χθες, σκέψεις για το αύριο. *Παιδεία και Κοινωνία: Η Αυγή*. Ανακτήθηκε από <http://www.avgi.gr/> (προσπελάστηκε 25/03/2020)
- Κόκκας, Ν. (2010, Απρίλιος 17). Ένταξη, ενσωμάτωση ή γκετοποίηση; - Τα αδιέξοδα της μειονοτικής εκπαίδευσης. Θέσεις: *Αγώνας*. Ανακτήθηκε από <http://www.agonas.gr/> (προσπελάστηκε 15/04/2020)
- Κολιάδης, Ε., Κουμπιάς, Ε. & Φουστάνα, Α. (2000). Ψυχολογική αξιολόγηση αναγνωστικής ικανότητας, μαθησιακών δυσκολιών και προβλημάτων συμπεριφοράς πέντε

- παιδιών με Εξελικτική Δυσφασία. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικού, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Κουράκης, Τ. (2013, Ιούλιος 04). Ειδική Αγωγή και Μειονοτική Εκπαίδευση. *Ζητήματα Παιδείας*. Ανέκτηθηκε από <http://kourakis.gr/> (προσπελάστηκε 20/04/2020)
- Κρόκου, Ζ. (2007). *Μαθησιακές Δυσκολίες*, στο Μακρή-Μπότσαρη, Ε. (επιμέλεια). Θέματα Διαχείρισης Προβλημάτων Σχολικής Τάξης. Τόμος Α'. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. σελ. 28-38.
- Λιοναράκης, Α. (2005), Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης, στο Βασάλα Π., Γκίτσος Ι., Κουτσούμπα Μ., Λιοναράκης Α., Ξένος Μ., Παναγιωτακόπουλος Χ., *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση, Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*, τόμος Δ', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.. Γ.
- Μαυρομάτη, Γ. (2004). *Τα παιδιά της Καλκαντζιάς. Εκπαίδευση, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε μια κοινότητα μουσουλμάνων της Θράκης*. Αθήνα: Μεταίχιμο
- Μαυρομάτη, Δ. (2004). *Δυσλεξία. Φύση του Προβλήματος και Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μεσσίνης, Σ. (2000). Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες – Δυσορθογραφία. Επιστημονικό Περιοδικό «Θέματα Ειδικής Αγωγής». 10ο Τεύχος. Αθήνα: Π.Ε.Σ.Ε.Α.
- Μπέης, Σ. (2004). *Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού στην περίπτωση των γλωσσικών μειονοτήτων της Ελλάδας*. Πρακτικά του Συμποσίου «Μειονότητες στην Ελλάδα», Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας Σχολής Μωραΐτη.
- Μπότσας, Γ. & Παντελιάδου, Σ. (2007). «Ορισμός και περιεχόμενο των Μαθησιακών Δυσκολιών», στο Παντελιάδου, Σ. & Μπότσας, Γ. (επιμέλεια). *Μαθησιακές Δυσκολίες. Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*. (στα πλαίσια του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις Μαθησιακές Δυσκολίες»). Θεσσαλονίκη: Υ.ΠΑΙ.Θ.
- Μπότσας, Γ. & Σανδραβέλης, Α. (2014). Αλλοδαποί μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Η περίπτωση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Στο Ε. Κατσαρού & Μ. Λιακοπούλου (Επιμ.) *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*, 255-271, Επιμορφωτικό υλικό. Πρόγραμμα ΕΣΠΑ «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών. Θεσσαλονίκη: Υ.ΠΑΙ.Θ.
- Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο. (2003). *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική: Εκπαιδευτικές, Διδακτικές & Ψυχολογικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός

- Παντελιάδου, Σ. (2011α). *Μαθησιακές Δυσκολίες Και Εκπαιδευτική Πράξη Τι και Γιατί*. Αθήνα: Πεδίο
- Παντελιάδου, Σ. (2015β). *Η αλφαβήτα που μπερδεύει. Κοντά στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες*. Αθήνα: Πεδίο
- Παντελιάδου, Σ. & Σιδερίδης, Γ. (2007). Ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών από εκπαιδευτικούς. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (7)
- Πολυχρόνη, Φ. (2006). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεξία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Πολύχρονη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ., Μπίμπου, Α., (2006). *Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, Δυσλεξία*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Διάδραση
- Παπαοικονόμου, Δ. (2020). *Απόψεις, Πεποιθήσεις και Διδακτικές Επιλογές Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιου Σχολείου για τη Διδασκαλία Δίγλωσσων Μαθητών με ή/και χωρίς Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες στο Γλωσσικό Μάθημα*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Σελλά-Μάζη, Ε. (2004α). *Στοιχεία αντιπαραβολικής γραμματικής ελληνικής- τουρκικής*. Αθήνα: Παπαζήση
- Σελλά-Μάζη, Ε. (2004β). «Η τουρκόφωνη δίγλωσση μειονότητα της Θράκης», *Μειονότητες στην Ελλάδα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 7-9 Νοεμβρίου 2002, 2004, Αθήνα: 85-100*
- Σκούρτου, Ε. (2011). *Γλώσσες και Διγλωσσία στον Κόσμο (Κεφάλαιο 1^ο)*. Η Διγλωσσία στο Σχολείο. Αθήνα: Gutenberg
- Σταθοπούλου, Α. & Ζήδρος, Α. (2020). *Ειδική Αγωγή και Μειονοτική Εκπαίδευση. Θέματα Ειδικής Αγωγής, Τεύχος 89, σελ 102-108*
- Στύλου, Γ. (2010). *Όψεις της εναλλαγής κώδικα σε ελληνόπουλα στη Γερμανία και η σημασία της για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας*. Διδακτορική Διατριβή: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης
- Τζιβινίκου, Σ. (2015). *Μαθησιακές δυσκολίες - διδακτικές παρεμβάσεις*. [ηλεκτρ. Βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/5332>
- Τριάρχη- Hermann, Β. (2000). *Η διγλωσσία στην παιδική ηλικία*. Αθήνα: Gutenberg

- Τρίγκα-Μερτίκα Ε. (2010). *Μαθησιακές Δυσκολίες: Γενικές & Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες - Δυσλεξία*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Τσιτσελίκης, Κ. (2007). *Κλειδιά και αντικλειδιά: Η μειονοτική εκπαίδευση της Θράκης: Νομικό καθεστώς, προβλήματα και προοπτικές*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Ανακτήθηκε από <http://repository.edulll.gr/936>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1